

nalazi sličnosti u sadržaju i stilu s djelima najvećeg dramaturga svih vremena.

A. Polanščak, »Le Mal de Baudelaire«.

P. Matvejević, »La poésie de circonstance et son „engagement“ (vus plus particulièrement à travers la poétique et la critique française), I considérations historiques«.

G. Vidan, »„Jacques le Fataliste“ entre les jeux de l'amour et du hasard«. Analiza tog Diderotova djela.

J. Tomić, »Tin Ujević et la littérature française«.

V. Sepčić, »A Link Between D. H. Lawrence's The Trespasser and The Rainbow«.

M. Mužina, »T. S. Eliot's Convictions Concerning the Use of Ideas in Literature«.

M. Zorić, »Ancora su una poesia attribuita al Metastasio«. Autor objavljuje

pjesmu »Canzone per la liberazione d'Olmütz« prema jednom šibenškom rukopisu.

I. Vidan, »Thirteen Letters of André Gide to Joseph Conrad«.

M. Zorić, »Carteggio Tommaseo-Popović, I (1840-41«. Autor objavljuje i neka pisma koja su izmijenili Spiridon Popović i Tommaseo.

H. Mandić-Pachl, »Romain Rolland en Yougoslavie«. Autor studira historijat poznavanja Romain Rollanda u Jugoslaviji (od 1912) i daje bibliografski prikaz materijala.

U svakom broju ovog časopisa donose se recenzije i nekrolozi o piscima, književnicima i lingvistima. Uz to se u nekim brojevima donosi i književna važnijih događaja na polju lingvistike i u kulturnom životu.

Valentin Putanec

BOLLETTINO DELL' ATLANTE LINGUISTICO MEDITERRANEO 8-9, 1966-1967.

Casa editrice Leo S. Olschi, Firenze 1968, str. 287.

Novi broj ovog časopisa donosi radnje koje su bile čitane na II međunarodnom kongresu za *Lingvistički atlas Mediterana*. Kongres je održan od 11. do 14. travnja 1966. u Veneciji. Osim predsjednikā *Lingvističkog atlasa Mediterana* (C. Battisti i M. Deanović) kongresu su prisustvovali mnogi lingvisti iz više zemalja. Na kongresu su surađivali i predstavnici najnovijeg lingvističkog smjera, strukturalisti. Prva je radnja u časopisu komunikacija A. Martineta pod naslovom *Afinités linguistiques en Méditerranée* (Lingvistički afiniteti na Mediteranu). Pisac ponajprije tumači u čemu je bit lingvističkog afiniteta prema pojmu jezici u kontaktu. Naglašava da se afinitet odvija na planu fonologije i gramatike, ne u leksiku. Kontakti u jeziku pojavljuju se na drugom planu. Do pojma o afinitetu došlo je tek onda kad se konstatiralo da među jezicima genetički neovisnima (ili ako su srodni da se radi o tako dalekom srodstvu pa se to može mimoići), postoje i crte za koje se dugo vjerovalo da se ne posuđuju jer ne predstavljaju predmete koji se mogu prenositi i tako prenijeti i riječ kojom su

označeni. Ali, dakako, ako smo konstatirali da se analogija među genetički nesrodnim jezicima može protegauti izvan leksika, krivo bismo mislili da činjenice, koje proizlaze iz proučavanja vokabulara, ne čine sastavni dio crta koje omogućuju da ustanovimo da afiniteti među dva jezika postoje. Uz članak A. Martineta veže se članak P. Ivića (Novi Sad) *O fonološkom afinitetu jezika i dijalekata na sjevernim obalama Mediterana*. Pisac obuhvaća komparaciju balkanskih slavenskih jezika (južnoslavenski jezici), triju romanskih jezika (rumunjski s macedorununjskim, meglenorununjskim i istrorununjskim, zatim istroromanske govore i neke talijanske govore mletačkog tipa), grčki, albanski i turski. Autor se uglavnom zaustavlja na promatranju fonoloških afiniteta. Na kraju članka uspoređuje sličnosti između rovinjskog romanskog govora i hrvatskih istarskih dijalekata (diftongacija, eliminacija protoničnog o, dj > j, čakavizam, -m -n). Zaključci: fonološke izoglose na proučavanom terenu nezavisne su o jezičnim granicama. Balkan fonološki nije jedinstven a ipak se ponaša kao »kontinuirani lingvistički pej-

zaž« («comme un paysage linguistique continu»). U tom se smislu može govoriti o Balkanu kao jedinstvenoj zoni u nekom višem smislu.

Kao odgovor na spomenute dvije radnje koje tvrde da postoje odnosi posuđivanja i odnosi fonološko-sintaktičkih naklonosti između raznih jezika u smislu neke jezične zajednice (*Sprachbund*, *affinité*, *union*, *association*, *communauté*, *ligue linguistique*) dolazi radnja E. Lozovana (Rumunjska) pod naslovom »Lingvističko jedinstvo kao radna hipoteza« («L'„Union linguistique“ comme hypothèse de travail»). Lozovan tvrdi da ovi pojmovi o »Sprachbundu« nisu prihvatljivi i dokazuje maglovitost svih definicija koje su dosada predlagane. Iznosi historijat problema citirajući najeminentnije predstavnike lingvistike koji su se bavili problemom (A. Meillet, R. Jakobson, N. S. Trubeckoj, A. Martinet, V. Pisani, A. Rosetti, K. Sandfeld, G. Weigand, B. Kopitar). Pojam se rodio iz potrebe da se razlikuju sličnosti između heterogenih jezika od sličnosti koje postoje između jezika koji su genetski srodni (*Sprachbund* prema *Sprachfamilie*). Autor se naročito okomio na svoga zemljaka E. Petrovicija koji je na temelju ove teorije izgradio po mišljenju autora krivi konzonantizam rumunjskog jezika. Na koncu članka autor daje iscrpnu bibliografiju balkanistike u vezi s ovim problemom.

Po mom mišljenju jedni i drugi lingvisti imaju pravo. Samo treba lučiti ono što ide u područje aloglotije od onoga što bi išlo pod pojam »affinité linguistique«. Sigurno je da većina autora smatra da vokabular ide u domenu aloglotije dok bi fonologija i sintaksa išle u domenu »affinité linguistique«. Ali i u području fonologije mogu postojati crte koje se razvijaju kao aloglotski elemenat, jednako i na području sintakse (npr. gubitak infinitiva u slavenskom bugarskom jeziku na Balkanu). Pojave koje su zajedničke i ne mogu se smjestiti u krug posuđivanja (aloglotije) jer nisu monogenetske nego su poligenetske, trebalo bi smjestiti pod pojam »affinité linguistique«. Razlozi poligenetskih pojava moraju se posebno tumačiti. One mogu biti u fonetici fiziološke, u morfologiji i sintaksi uvjetovane strukturalnim promjenama i uvjetima dotičnih jezičnih struktura pa do njih dolazi, zbog toga što su isti uzroci, i do istih rezultata.

Tu čak momenat geografskog prostora ne mora biti bitan. U ovu grupu afiniteta možemo smjestiti npr. palatalizaciju u romanskim jezicima i u slavenskim jezicima premda su one vremenski dosta slabo vezane a i razvile su se na dosta velikom prostranstvu. Ipak se može govoriti da se tu radi o sklonosti koja je u jednoj i u drugoj strukturi jednaka premda se poligenetski razvila.

Iza ova tri teoretska članka koji ulaze u probleme u vezi s općom lingvistikom četvrti je teoretsko-praktični članak M. Sale pod naslovom *Suggestions pour la cartographie des matériaux de l'Atlas linguistique Méditerranéen*. Autor predlaže da uz svaku osnovnu kartu ALM dode pomoćna karta ili više njih koje bi sadržavale sve ili gotovo sve ekstralingvističke podatke koji su potrebni za proučavanje riječi i leksikalnog materijala. Sadržavali bi podatke u vezi s ekonomikom, sociologijom, historijom i geografijom. Ova je sugestija vrlo važna jer je sigurno da lingvisti koji će koristiti ALM ne mogu biti potkovani u toliko heterogenih lingvističkih i nelingvističkih disciplina koje će koristiti ALM i tumačiti pojave u njemu. Pomoćna karta koja bi npr. romanisti uz kartu ALM dala sve podatke iz arabistike bila bi neophodno potrebna. Drugi je prijedlog M. Sale da se uz veliki ALM dade i neke vrsti mali ALM kao apendiks. Ovaj mali ALM bi sadržavao karte u boji, s glavnim leksikalnim tipovima koji su zabilježeni (npr. određena boja za venecijanizme).

Ostali članci odnose se na proučavanje leksikologije i onomastike (toponomastike) mediteranskih jezika, polazeći od najstarijeg doba pa do najnovijeg vremena. Grčku riječ *kottos* »pesciolino d'acqua fluviale« i *kottanē* »liscia di pesce« proučava C. Battisti; ribarsku terminologiju na Mediteranu proučava i G. Aless.o (*Ichtyonomata*), C. A. Mastrelli (*Affinità e stratificazione nel nome della »salacca«*), V. Valente (*Itionimia pugliese, tradizione e diffusione*). Posebne studije stratifikaciji leksikološkog materijala posvećuju O. Castellani-Pollidori (*Influssi greci nella più antica terminologia marinaresca romana*), M. Cortelazzo (*I termini ereditati e la componente terrestre nel lessico nautico italiano*), M. Deanović (*Stratificazione lessicale sulle coste orientali dell'Adriatico*) o stratifikaciji hrvatskosrpskog pomorskog leksika, A. Karanastasis (*L'estensione dell'influsso ve-*

neziano sulla terminologia marinaresca greca), V. Petkanov (*La stratificazione linguistica e lessicale sulla costa bulgara del Mar Nero*), J. Aquilina (*La stratificazione del vocabolario marinaresco maledese*).

Najstariji sloj toponomastike na Sardiniji proučava E. de Felice u članku *Aspetti della stratificazione toponomastica nel Mediterraneo occidentale*.

A. Limentani proučava mletački leksik na osnovi *Kronike* Martina de Canal.

U ovom broju dolazi još nekoliko radnja koje je vrijedno zabilježiti, tako radnja H. Lüdtkea o porijeklu francuske riječi *chatte* »allège« koja nema nikakve veze sa *chatte* »mačka« nego je došla od denoveške riječi *ciatta*. Nazive za more u semitskim jezicima proučava P. Fronzaroli, a G. Oman piše kako se Kuran odnosi prema jedenju ribljeg mesa. U. Marcato o eks-votima u Chioggi. Spomenimo još radnju G. Ineichena o arabiz-

mima u Evropi i o transliteraciji arapskog pisma, te saopćenje H. Charlesa da u dogledno vrijeme izlazi iz tiska posthumno djelo prof. Alberta Gateaua pod naslovom *L'Atlas et le Glossaire Nautiques Tunisiens*. Veoma su brojne i recenzije koje su objavljene u ovom broju. Recenzije pišu B. E. Vidos (o Rohlfsovu *Lexicon graecanicum*), M. Deanović (o A. Weijnen-A. Hagen, *Introduction à l'Interlinguale Comparative Atlas (ICA)*), M. Metzeltin (o Guarnerovu djelu *Els vent segons la cultura popular*). Posebno kratke recenzije daju M. Cortelazzo o talijanskim, a M. Deanović o jugoslavenskim znanstvenim radovima koji su od interesa za mediteranistiku.

Na kraju časopisa dolazi kratak historijat II međunarodnog kongresa za *Lingvistički atlas Mediterana* i popis punktova koji su do 30. VI 1969. obrađeni za ALM.

Valentin Putanec

RICERCHE SLAVISTICHE o književnostima i jezicima Jugoslavije

Časopis *Ricerche slavistiche* ulazi u deseto godišće svoga izlaženja u izdanju Instituta za slavensku filologiju Sveučilišta u Rimu pod redakcijom glavnoga urednika prof. Giovannija Mavera. Za to su vrijeme talijanski slavisti, a i mnogi naši uz druge slaviste iz raznih slavenskih zemalja, objavili obilno gradivo iz problematike jezika i književnosti. Nas najviše i u prvom redu zanima što su iz toga područja objavili talijanski i naši slavisti u spomenutom časopisu. Načelo je glavnoga urednika uvijek bilo u onome što je on uz put istaknuo na jednom mjestu u istom časopisu (VIII/60, str. 289): »Ipak je dobro ocijeniti neko djelo ne prema onome što bi se htjelo u njemu naći, nego prema kriteriju koliko nam pruža novoga i korisnoga«. Kroz devet godina slavisti su napisali mnogo studija koje se ističu svojom novinom, akribijom, invencijom i osobito jasnoćom. Može se reći da je časopis vjerno ogledalo nastojanja i ostvarenja slavista u Italiji kao i nekih stranih lingvista čiji je znanstveni rad izravno ili neizravno povezan sa samom slavistikom. Uz imena starijih i renomiranih talijanskih slavista G. Mavera, E. Lo Gatta i A. Cronie su-

srećemo i mlade. Treba istaknuti da je sam urednik, a s njim i prošireni Urednički odbor, uvijek nastojao da gradivo koje se u časopisima objavljuje bude jedna cjelina.

Da bi pregled objavljenih radova, studija i osvrti iz književnosti i jezika jugoslavenskih naroda bio reljefniji, sudio sam objavljeno gradivo iz toga područja prema odjelcima: 1) *Filologija*, 2) *Književnost*, 3) *Narodna poezija i folklor*, 4) *Povijest* i 5) *Prikazi o knjigama ili separatima* objavljenim u talijanskoj ili stranoj periodici a ti dodiruju razna područja kulturnih očitovanja jugoslavenskih naroda. (Rim. br. označeno je godišće časopisa.

1) Filologija

Budrovich A.: *Il nome del grappino di mare in Dalmazia*, I/52, s. 144-8.

Budrovich A.: *Etimologia del serbocroato »patule«*, III/54, s. 69-72.

Cronia A.: *Contributo alla grammatologia serbo-croata*, I/52, s. 69-72.

Cronia A.: *Contributo alla lessicografia serbo-croata* Un'inedita redazione del